

TYÖSKENTELY UUSPERHEEN LASTEN
KANSSA LAHDEN ENSI- JA TURVAKOTI-
YHDISTYKSEN ERO LAPSIPERHEESSÄ -TOIMINNASSA

Uusperheneuvojakoulutus 2017

Pitkänen Marjut

TYÖSKENTELYMALLI UUSPERHEEN LASTEN YKSILÖTAPAAMISIIN LAHDEN ENSI- JA TURVAKOTIYHDISTYSEN ERO LAPSIPERHEESSÄ – TOIMINNASSA

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. UUSPERHE	4
3. LAPSEN IKÄ JA UUSPERHE	5
4. UUSPERHEEN KEHITYSVAIHEET	5
5. LAPSET JA VANHEMPIPUOLET	6
5.1 LAPSI JA ISÄPUOLI	7
5.2 LAPSI JA ÄITIPUOLI	7
6. LAPSET UUSPERHEESSÄ	8
7. THERAPLAY	10
8. TYÖSKENTELYMALLI UUSPERHEIDEN LASTEN YKSILÖTAPAAMISIIN ...	11
8.1 ENSIMMÄINEN TAPAAMINEN	12
8.2 TOINEN TAPAAMINEN	13
8.3 KOLMAS TAPAAMINEN	14
8.4 NELJÄS TAPAAMINEN	14
8.5 VIIDES TAPAAMINEN	15
9. THERAPLAY-LEIKKIEN OHJEET	16

LÄHDELUETTELO

LIITTEET

1. JOHDANTO

Uusperheneuvojakoulutuksen alkuvaiheissa mietin, että haluaisin tehdä kehittämistehtävän joka liittyy jollain tapaa uusperheen lasten kanssa tehtävään työhön. Työssäni eroperheiden kanssa ohjaan lasten eroryhmiä sekä tapaan lapsia kahden kesken, niin että toinen työntekijä tapaa samaan aikaan vanhempaa/vanhempia. Minulle syntyi ajatus, että voisin tehdä mallin uusperheiden lasten yksilötapaamisiin. Eroperheiden vanhemmat ovat myös kyselleet, että olisiko meillä mitään toimintaa uusperheiden lapsille, tai voisiko lapsella olla omia yksilötapaamisia joissa pohdittaisiin nimenomaan uusperheasiaa. Vanhemmat ovat tuoneet esiin uusperheissä olevia haasteellisia tilanteita. Osa näistä haasteista tuntui liittyvän lapsen ja uusvanhemman välisiin suhteisiin, ja osa lapsen biologisten vanhempien yhteistyöhön silloin kun toiselle vanhemmalle muodostui uusi perhe. Kehittämistehtävää täytyi jotenkin rajata, joten minulle mielekkäintä oli lähteä pohtimaan asiaa nimenomaan lasten kannalta. Ensimmäisenä ajatuksenani oli, että olisin luonut työskentelymallin keväällä 2017, ja testannut mallin toimivuutta muutaman lapsen kanssa kesällä 2017. Erinäisten sattumusten kautta minulla ei ollutkaan mahdollisuutta kokeilla mallin toimivuutta käytännössä, joten tutkin kirjallisuuden kautta uusperheiden haasteita ja lasten asemaa uusperheessä. Näiden ja omien kokemusteni pohjalta lähdin luomaan tapaamismallia uusperheiden lapsille. Ajatuksena on, että työntekijä tapaa lasta noin 5 kertaa kahden kesken. Ennen näitä tapaamisia on yhteinen tapaaminen, jossa mukana lapsi ja vanhempi/vanhemmat sekä lapsen että vanhempien työntekijät. Aloitustapaamisessa sovitaan työskentelystä, ja on tärkeää että lapsi konkreettisesti kuulee vanhemman antavan hänelle luvan puhua perheen asioista työntekijän kanssa. Tapaamisten päätyttyä on vielä yhteinen tapaaminen, jossa lapsen oma työntekijä kertoo vanhemmille keskeisiä asioita työskentelystä. Tapaamisiin olen yhdistänyt joitakin theraplay-elementtejä, ajatuksena saada kontakti lapseen ja synnyttää luottamusta. Olen käynyt theraplay-peruskurssin ja tehnyt muutamia vauva-theraplay työskentelyjä. Kokemukseni on, että theraplay on toimiva työskentelymuoto, ja edesautta kontaktin ja luottamuksen syntymistä lapsen ja työntekijän välille.

Tätä mallia ei ole kokeiltu vielä käytännössä lasten kanssa, joten uskonkin että se tulee vielä muuttumaan ja kehittymään hyväksi havaittujen käytäntöjen kautta.

2. UUSPERHE

Uusperheeksi määritellään perhe, jossa ainakin toisella puolisoilla on lapsia edellisestä suhteestaan. Vuonna 2007 joka kymmenes lapsi Suomessa kasvoi uusperheessä, eli noin 100 000 lasta kasvoi uusperheessä. Määrä on pysynyt jokseenkin samana vuodesta toiseen, ja vuonna 2017 lapsiperheistä yhdeksän prosenttia oli uusperheitä. Tässä tilastossa ei kuitenkaan näy sellaiset lapset, jotka viettävät osan ajastaan etävanhemman luona, mutta lapsen virallinen osoite on lähivanhemman luona. Tällainen etävanhemman perhe tilastoituu ns ydinperheeksi. (Broberg, 2010, s. 20 – 21; Castrén, 2009, s 12; Jaakkola & Sántti, 2000, s 65; Ritala-Koskinen, 2001, s 14,17,18,27; Tilastokeskus, 2017, tilasto) Useimmiten uusperhe muodostuu niin, että siinä on äiti ja hänen lapsensa, ja siihen muuttaa uusi mies. (Jaakkola & Sántti, 2000, s 65,18; Broberg, 2010, s 20-21; Linnavuori, 2007, s 12)

Broberg (2010, s 167) jaottelee tutkimuksessaan uusperheet kolmeen eri tyyppiin, jotka ovat:

- Ihanteena ja tavoitteena ydinperhe
- Monia suhteita arvostava uusperhe
- Vahvan parisuhteen malli

Ydinperheen kaltaisessa perheessä korostuu isäpuolen ja lapsipuolen välinen suhde vanhemmuus-suhteen kaltaisena. Tällainen suhde syntyy todennäköisemmin silloin kun isäpuolella ei ole itsellään ennestään omia lapsia, ja toisaalta äidin lapset ovat pieniä uusperheen alkuvaiheessa. Myös äidit tukivat isäpuolen roolia nimenomaan vanhemmuus roolin suuntaan. (Broberg, 2010, s 167- 176) Tällaisissa perheissä myös lapsen suhde uusvanhemman vanhempiin voi tulla läheiseksi, lapsi saa läheisiä uusisovanhempia. (Linnavuori, 2007, s 144)

Monia suhteita arvostavassa uusperheessä pyrittiin tukemaan kaikkien perheenjäsenten välisiä suhteita, ja suurperheellisyys tuotiin vahvasti esiin. Näissä perheissä myös tuettiin ja arvostettiin lapsen ja etä-isän välistä suhdetta. Isäpuolen ja etä-isän roolit olivat selkeitä, ja lapsi ei joutunut lojaliteettiristiriitaan, vaan hänellä oli lupa tykätä molemmista. Isäpuolella ja lapsella oli lämpimät välit, mutta ei vanhempisuhteen kaltaiset. Isäpuolen rooli oli enemmänkin kaverin omainen ja arjessa mukana oleva. Broberg (2010) haastatteli tutkimuksessaan etupäässä äitejä, joiden lapset asuivat äidin ja isäpuolen kanssa. Isäpuolen lapset siis asuivat muualla ja vierailivat tässä perheessä. Suurperhettä korostavissa perheissä oli haasteita äitipuolen ja isän muualla asuvien lasten suhteissa. Näistä hankaluuksista huolimatta äitipuolille kuului paljon isän lapsiin liittyviä käytännön tehtäviä, jotka yleensä mielletään äitien tehtäviksi. Äitipuolet kokivat hankala sen, että miehen lapset olivat ikään kuin kylässä ollessaan heillä. Näissä perheissä korostettiin kaikkien lasten tasapuolista kohtelua ja kyläilevät lapset toivat tähän erityistä haastetta. (Broberg, 2010, s 177-183)

Vahvan parisuhteen perheissä korostui nimenomaan aikuisten välinen parisuhde, ja vanhemmat hoitivat omien biologisten lastensa asioita eikä puolison lapsen asioita. Näissä perheissä lapsilla oli yleensä hyvät suhteet etä-isään ja sitä suhdetta haluttiin tukea. Parisuhdetta korostavissa perheissä tuli esiin mustasukkaisuutta: puoliso oli mustasukkainen toisen ex-puolisosta, lapset saattoivat olla mustasukkaisia puolisisaruksista tai omasta biologisesta vanhemmastaan. (Broberg, 2010, s 184-187)

3. LAPSEN IKÄ JA UUSPERHE

Lasten iällä on merkitystä siihen millaiseksi suhde vanhempipuoleen muodostuu. Yleensä pienet lapset hyväksyvät uuden vanhemman helpommin, he tarvitsevat vielä paljon hoivaa ja ovat aikuisista riippuvaisia. Murrosikäiset ovat jo muutoinkin irtautumassa perheestään ja he saattavat suhtautua uuteen aikuiseen hyvinkin etäisesti. Heillä ei ole enää niin tarvetta uusiin aikuissuhteisiin. (Broberg 2010, s 39; Raittila, Sutinen 2008, s. 29; Ritala-Koskinen 2001, s 32) Yleensä mitä vanhempi lapsi on, niin sitä todennäköisemmin hän ei suostu vanhempipuolen ”kasvatettavaksi”. (Raittila, Sutinen 2008, s 148)

4. UUSPERHEEN KEHITYSVAIHEET

Ensimmäisessä vaiheessa aikuiset uskovat yhteiseen onneen, nyt kaikki tulevat onnellisiksi tässä uudessa perheessä. Aikuiset haluavat usein hyvittää lapsille eroa, ja he ottavat avosylin vastaan lapsipuolet. Lapset taas useimmiten toivovat omien vanhempiensa yhteenpalaamista ja yrittävät olla huomioimatta uutta aikuista, vanhempipuolta. (Raittila, Sutinen 2008, s 39)

Toisessa vaiheessa uusperheen aikuiset pyrkivät yhteisen, me-hengen luomiseen. Vanhempipuoli kokee usein tulevansa torjutuksi tai ohitetuksi lapsipuolen taholta, ja tämä nostaa esiin kielteisiä tunteita. Puoliso saattaa tulkita tämän niin, että uusi puoliso ei haluakaan liittyä perheeseen. Kielteisyys perheessä lisääntyy ja tulee pelkoa epäonnistumisesta. (Raittila, Sutinen 2008, s39-40)

Kolmannessa vaiheessa vanhempipuoli alkaa voida huonosti. Äiti tai isä tuntee olevansa lastensa ja puolisonsa välissä. Usein lapset tässä tilanteessa käyttävät hyväkseen vanhemman ja vanhempipuolen riitaisia välejä. Tällöin perhe tarvitsee useimmiten ulkopuolista tukea ja apua päästäkseen tilanteesta eteenpäin. Mikäli ei päästä eteenpäin niin on vaarana, että puoliset vieraantuvat toisistaan. (Raittila, Sutinen 2008, s 40)

Neljännessä vaiheessa tunteita ja ristiriitoja aletaan selvittää. Odotuksia ja tunteita ilmaistaan voimakkaasti. Tässä vaiheessa usein korostuvat luonnolliset biologiset yhteenliittymät; vanhempi ja hänen biologiset lapsensa. Konkreettiset sopimukset perheen säännöistä usein rauhoittavat tilannetta. Voi olla paikallaan sopia milloin esim. ex-puolison puheluihin vastataan. Tärkeää on varata perheen aikuisille myös kahdenkeskistä parisuhdeaikaa. Vanhempi, joka joutuu lastensa ja uuden puolisonsa väliin, voi alkaa pelätä menettävänsä heidät. (Raittila, Sutinen 2008, s 40)

Viides vaihe on suoran toiminnan vaihe. Aletaan etsiä ratkaisuja ja luodaan uuden perheen sääntöjä ja kehystä. Tässä vaiheessa vaaditaan suoraa puhetta jokaisen tarpeista ja toiveista, ja tehdään yhteiset pelisäännöt. Lapset saattavat vielä vastustaa, mutta kun biologiset rajat ylitetään niin perheen rakenne muuttuu. Lapset ja uusi aikuinen saavat myös selvitellä välejään keskenään. (Raittila, Sutinen 2008 s 40-41)

Kuudentena on ratkaisujen tekemisen, ns. meidän lauman vaihe. Perheen aikuisilla on toimiva suhde keskenään. Samoin vanhempipuolella ja lapsipuolilla on paremmat välit. Vanhempipuolen rooli perheessä on tullut selkeäksi. Perhe on niin vahva, että se voi myös kohdata vaikeuksia yhdessä. (Raittila, Sutinen 2008, s 41)) Tässä vaiheessa lapsen ja vanhempipuolen suhde lähentyy, siitä tulee aito kahdenkeskinen suhde. Lapsen biologisella vanhemmalla ei ole enää vahvaa roolia lapsen ja vanhempipuolen välisessä suhteessa. Toimivassa lapsi-vanhempipuoli suhteessa nähdään tärkeänä seikkana erityisesti kaksi asiaa. Vanhempipuolen rooli ei saa olla kilpaileva lapsen etävanhemman kanssa, ja puolison sekä perheen täytyy hyväksyä tämä rooli. (Broberg, 2010, s 28)

Viimeisessä, seitsemännessä, vaiheessa perheelle on syntynyt oma identiteetti. Perheen sisällä läheisyys kasvaa ja suhteet muuttuvat avoimemmiksi. Tässä vaiheessa perhe voi jo yhdessä nauraa alkuvaiheen tilanteille, muistatko silloin kun... (Raittila, Sutinen 2008 s 41)

Ensimmäisten kehitysvaiheiden läpikäyminen kestää yleensä noin 2-3 vuotta, ja keskivaiheet 1-3 vuotta. Uusperheen aikuisilta menee keskimäärin neljästä seitsemään vuotta kaikkien kehitysvaiheiden läpikäymiseen. (Raittila, Sutinen 2008 s 41)

Uusperhe saattaa tämän jälkeenkin vielä kohdata vaikeuksia jolloin perhe palaa johonkin aikaisempaan vaiheeseen. Mutta perhe selviää niistä nopeammin kuin ensimmäisellä kerralla. Useimmiten ongelmia syntyy suhteessa entisiin puolisoihin tai lasten asumisjärjestelyjen muutoksiin. (Raittila, Sutinen 2008, s 39-41; Broberg 2010, s25).

5. LAPSET JA VANHEMPIPUOLET

Elämään uusperheessä vaikuttaa aina myös mennyt elämä, vanha perhe on jollakin tavalla läsnä myös uudessa perheessä. Lapsella on myös toinen koti toisen vanhempansa luona, ja lapsipuolen asema perheessä muuttuu ajan myötä, se ei ole pysyvä rooli. (Hayman, 1997, s 53; Jaakkola & Sääntti, 2000, s 5)

Vanhempipuoli osallistuu sitä todennäköisemmin lapsipuolen taloudellisiin kustannuksiin mitä sitoutuneempi hän on parisuhteeseen. Naimisissa olevat osallistuvat yleensä enemmän kuin avoliitossa elävät. (Jaakkola & Sääntti, 2000, s 54, 67) Hannariikka Linnavuoren (2007, s 131) tutkimuksessa tuli esiin, että lapset pitivät suhteita uusvanhempiin hyvinä, vaikkakaan he eivät mieltäneet uusvanhempia vanhempina vaan ennemminkin perheen aikuisina.

5.1 LAPSI JA ISÄPUOLI

Jos lapsella on etäinen suhde omaan isäänsä, niin tällöin isäpuolen rooli tulee hänelle tärkeäksi. Erityisesti pojille suhteella isäpuoleen on tällöin tärkeä merkitys. Isäpuoli on usein sosiaalinen isä, arjen jakaja. Usein isäpuolet myös löytävät roolinsa uudessa perheessä tekemisen kautta helpommin kuin äitipuolet. (Raittila, Sutinen 2008 s 31.)

Suurin osa uusperheitä on perheitä, joissa on äidin lapsia ja mies on isäpuoli. (Broberg, 2010, s 21; Linnavuori, 2007, s 12) Lapsen ja isäpuolen välisellä suhteella on merkitystä parisuhteen toimivuudelle ja koko perheen hyvinvointiin. Useimmat uusperheen hankaluudet ovat liittyneet nimenomaan lapsi-isäpuoli suhteeseen. (Broberg, 2010, s 133)

Broberg (2010, s 141) määrittelee kolme erilaista isäpuoli-tyyppiä: Kaveri-isä, Äidin puoliso ja Isä (korostuu vanhempisuhte). Kaveri-isäpuolen ja lapsen välinen suhde on yleensä hyvä. Isäpuoli osallistuu lapsen arki-elämään ja ottaa osaa myös taloudellisiin kustannuksiin. Äidin puoliso-isäpuolella ei ole selkeää roolia lapsen elämässä eikä hän osallistu juurikaan lapsen arkeen eikä ota osaa taloudellisiin kustannuksiin. Isä-isäpuolten ja lasten välinen suhde muistuttaa vanhempisuhdetta. Isäpuolet osallistuvat paljon lasten arkeen ja osallistuvat myös lapsen kuluihin. Tällöin lapsen ja biologisen isän välinen suhde voi olla kokonaan katkennut. (Broberg, 2010, s 141-142). Brobergin tutkimuksessa tuli esiin, että lasten oli vaikeinta sopeutua uusperheeseen niissä perheissä, joissa painottui isäpuolen rooli äidin puolisona. (Broberg, 2010, s 143).

5.2 LAPSI JA ÄITIPUOLI

Äitipuoli saattaa ajatella, että hän rakastaa automaattisesti ja ehdoitta lapsipuoltaan. Ja kun näin ei tapahdu niin äitipuoli kokee epäonnistuneensa, ja tämän jälkeen hän yrittää entistä kovemmin. Ja mitä enemmän hän yrittää, niin samalla hän alkaa myös nähdä enemmän lapsipuolella negatiivisia reaktioita. Mikäli äitipuolen suhde lapseen on välttelevä, niin hän myös kohtelee lasta epäreilusti. Lapsen on puolestaan vaikea sopeutua uuteen tilanteeseen, mikäli hänen oma äitinsä ei halua lapsen pitävän äitipuolestaan, lapsi kokee syyllisyyttä tällaisessa tilanteessa. (Raittila, Sutinen 2008, s 48-50) Parasta olisi, että aikuinen ei yritä väkisin luoda läheistä tunnesidettä, vaan se syntyy jos on syntyäkseen. Lapsella on myös oma osansa tunnesiteen syntymisessä, hän itse määrittelee, miten läheisen tunnesiteen hän haluaa muodostaa uuteen aikuiseen. Lapsen kannalta tärkeää on se, että kokeeko hän suhteen itselleen merkitykselliseksi. Vaikkakaan side ei olisi erityisen läheinen niin siltikin se voi olla riittävän hyvä ja toimiva. (Broberg 2010, s 39; Raittila, Sutinen 2008, s 162-164; Ritala-Koskinen, 2001, s 206-207)

Tyytyväisimpiä olivat äitipuolet, jotka asuivat yhdessä lapsipuolten kanssa. Arjen jakaminen niin hyvässä kuin huonossakin lisäsi kuitenkin läheisyyttä heidän välilleen. (Raittila, Sutinen 2008, s 53)

6. LAPSET UUSPERHEESSÄ

Kun lapset reagoivat erotilanteeseen, niin ympäristö saattaa vahvistaa käsitystä, että ero ja erityisesti uusperheessä eläminen aiheuttavat lapselle ongelmia. Vaikka lapsen reagointi eroon sinällään on ihan luontevaa ja ymmärrettävääkin. On kuitenkin todettu, että uusperheen lapset pärjäävät ihan samoin kuin ydinperheiden lapset koulunkäynnissä, kaverisuhteissa ja tunne-elämässään. (Karttunen, 2010, s 70; Raittila, Sutinen 2008 s 60) Toisaalta on tuotu esiin, että avioero voi olla riski lapsen hyvinvoinnille, ja lapsen kannalta parasta olisi vakaa perhe-elämä kahden biologisen vanhemman kanssa. (Karttunen, 2010, s 71; Linnavuori, 2007, s 19)

Lapsi on aina uusperheen jäsen ja vaikuttaa perheeseen, vaikka hän ei olisikaan paikalla. Hänet täytyy ottaa huomioon esim. lomien suunnittelussa. Mikäli kaikki lapset asuvat samassa kodissa niin he tulevat tällöin yleensä paremmin toimeen keskenään, kuin jos osa asuisi muualla ja kävisi välillä perheessä. Uusperheessä lapset joutuvat sopeutumaan uuteen vanhempipuoleen ja uusiin lapsiin. Uusperheen lapsille perhekäsitys voi olla paljon laajempi ja monimuotoisempi kuin aikuisille. Lapset kokevat kuuluvansa alkuperäiseen perheeseensä, nykyiseen uusperheeseen sekä etävanhemman perheeseen. (Hayman, 1997, s 56; Karttunen, 2010, s 79; Linnavuori, 2007, s 13, 150; Raittila, Sutinen 2008 s 67-68; Ritala-Koskinen, 2001, s 176)

Kun lapsen vanhemmat pystyvät hyvään yhteistyövanhemmuuteen niin lapsi kokee olonsa turvalliseksi, ja lapsen on helpompi solmia luottavaisia suhteita uusperheen jäseniin. (Karttunen, 2010, s 72,76; Mäkijärvi, 2014, s 48) Lapsen sopeutumista uusperheeseen helpottaa myös se, että hänellä on hyvät keskusteluvälit omaan vanhempaansa. Uusperheen nuoret ovat tuoneet esiin hyvinä asioina uusperheen laajan tukiverkoston, elämäntilanne on pakottanut heidät kasvamaan ihmisenä, heillä on realistisempi kuva elämästä ja he ovat oppineet tulemaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Siitä huolimatta nuoret kokevat usein irrallisuuden tunnetta uusperheessä. Suurimpia vaikeuksia ovat olleet lojaliteettiristiriidat sekä tunne-elämän paineet, miten olla kahden kodin välissä. Juurettomuuden tunne on näyttänyt jäävän pysyväksi. Usein uusperheiden nuoret valitsevat kumppanikseen toisen saman kokeneen, ja saattavat näin yhdessä etsiä ydinperheen tiivistä yhdessäoloa. (Raittila, Sutinen 2008 s 81-84)

Lapsen sopeutumiseen uusperheessä vaikuttaa se, miten hän on selvinnyt vanhempiansa erosta. Mitä paremmin vanhemmat pystyvät sopimaan yhteistyössä lasten asioista niin sitä paremmin ja nopeammin lapsi selviää erosta. Myös vanhempien yhtenäinen kasvatustyyli helpottaa lapsen erosta selviytymistä. (Linnavuori, 2007, s 17; Mäkijärvi, 2014, s 17,72) Usein ainakin uusperheen alkuvaiheessa lapsella on sopeutumisasikeuksia. Sopeutumiseen vaikuttaa monenlaiset tekijät: perherakenne, perheen sosioekonominen status, perheen voimavarat, vanhempien välinen yhteistyö, sosiaalinen tuki, uusperheen suhteiden laatu ja toimivuus, vanhempien stressi ja ahdistus. Lapsi itse määrittelee perheen ennemminkin ihmissuhteiden kuin perheen rakenteiden kautta. Lapselle merkityksellisiä suhteita ovat sellaiset, jotka he itse kokevat tärkeiksi. Nämä merkitykselliset suhteet perustuvat tärkeiden asioiden keskinäiseen jakamiseen, vastavuoroiseen

kiinnostukseen ja kunnioitukseen. (Broberg, 2010, s38; Ritala-Koskinen, 2001, s 206-207) Lapsen biologisten vanhempien keskinäinen hyvä suhde vaikuttaa positiivisella tavalla lapsen ja vanhempipuolen väliseen suhteeseen. (Broberg, 2010, s 64)

Mikäli lapsen suhde toiseen vanhempaan katkeaa eron myötä, niin tällöin lapsen on hankalampi sopeutua eroon ja rakentaa suhdetta uusvanhempaan. (Linnavuori, 2007, s 20)

Uusperheiden lapset kokevat perheessä usein ulkopuolisuuden tunnetta, joka voi syntyä siitä että heillä ei ole tietoa mitä asioista on päätetty. Aikuiset ovat keskenään tehneet jonkin perhettä koskevan päätöksen, ja siitä ei ole muistettu kertoa kaikille lapsille. Varsinkin jos lapsi viettää osan ajastaan myös toisen vanhempansa luona niin hän ei luonnollisesti ole aina paikalla. Tilannetta helpottaa, kun vanhemmat ottavat tietoisesti vastuun asioista tiedottamisen suhteen. (Hayman 1997, s 89; Raittila, Sutinen 2008 s 111-113)

Mikäli lapsen ja vanhempipuolen välit ovat hyvät, niin tällöin lapsi ottaa myös neuvoja paremmin vastaan uudelta aikuiselta. Jos taas välit ovat huonot, niin ohjaaminen koetaan komenteluksi. Lapsen kannalta uusperhe on onnistunut hyvin silloin, kun lapsella on tilaa ihmissuhteisiin ja uusiin aikuissuhteisiin. Parhaimmillaan lapsen ympärillä on laaja aikuisten tukiverkosto, joka yhteistyössä huolehtii hänestä, ja lapsella on aikuisia joiden puoleen hän voi kääntyä ongelmien tai apua tarvitessaan. (Raittila, Sutinen 2008, s 117-119) Linnavuoren (2007, s 139) aineistossa lapset pyysivät yleisemmin konkreettista apua uusvanhemmalta, mutta lupaa johonkin lapset pyysivät biologiselta vanhemmalta. Lapsi voi myös kokea lojaliteettiristiriitaa suhteessa etävanhempaan silloin kun hänellä tulee läheinen suhde vanhempipuoleen. Hän voi kokea syyllisyyttä siitä, että vanhempipuoli tuntuu hänestä mukavalta, lapsesta voi tuntua, että hän on ikään kuin hylännyt oman vanhempansa. (Broberg, 2010, s 27; Hayman, 1997, s 193)

Uusperheessä lapselle syntyy myös erilaisia sisaruussuhteita, jotka voidaan jaotella esim. seuraavanlaisesti: täyssisarukset (samat biologiset vanhemmat), puolisisarukset (toinen biologinen vanhempi on sama) ja uussisarukset (kumpikaan biologinen vanhempi ei ole sama). Lapsella voi olla näitä samoja sisaruussuhteita myös etävanhempansa luona. Uusperheessä sisaruussuhteet yleensä tulevat paremmiksi kun perhe elää pidemmän aikaa yhdessä. Lasten epätasapuolinen kohtelu uusperheessä aiheuttaa ongelmia sisaruussuhteissa. Uusperheen vanhemmille syntyvä yhteinen lapsi vaikuttaa koko perheeseen, ja se missä vaiheessa uusperhe on vauvan syntyessä. Vasta viimeisessä kehitysvaiheessa uusperhe pystyy vastaanottamaan uuden vauvan samaan tapaan kuin ydinperhe johon syntyy uusi lapsi. (Broberg, 2010, s70-74; Hayman, 1997, s 189; Ritala-Koskinen, 2001, s 33)

Brobergin tutkimuksessa tuli esiin, että eniten vuorovaikutusongelmia oli niissä perheissä, joissa asui sekä isän että äidin lapsia. (Broberg, 2010, s 111) Lasten hyvinvointi ei automaattisesti kärsi siitä, että he asuvat uusperheessä. Mutta uusperheellisyys voi vaikuttaa perheen voimavaroihin, ja sitä kautta vaikuttaa lapsen hyvinvointiin. Nimenomaan ihmissuhdeverkoston toimivuus vaikuttaa lapsen hyvinvointiin uusperheessä. Vaikeudet ihmissuhdeverkoston toimivuudessa heijastuvat lapsen hyvinvointiin, mutta toisaalta lapsen oireilu voi vaikeuttaa verkoston toimivuutta. Tärkeää olisikin tarjota uusperheille oikeanlaista tukea, joka perustuu siihen minkä tyyppiseksi perhe itsensä määrittelee. Ydinperhemallia korostavissa uusperheissä olisi hyödyllistä tukea lapsen ja etä-isän välistä suhdetta. Suurperhe-mallissa perheet hyötyvät käytännön tuesta arjessa.

Parisuhdetta korostavat perheet tarvitsevat tukea suhteiden uudelleenjäsentämiseen, erityisesti pienten lasten perheet perheyntymisen tukemiseen. (Broberg, 2010, s 210-212)

On huomattu, että kun uusperhe muodostuu ajan myötä kiinteäksi, niin samalla kontaktit perheen ulkopuolelle, entisiin kumppaneihin vähenevät. (Jaakkola & Sänntti, 2000, s 37) Brobergin (2010) tutkimuksessa tuli esiin, että lapset tapasivat etävanhempaansa harvemmin silloin kun lapsella ja isäpuolella oli vanhemmuus suhteen kaltainen suhde, ja kun perheeseen oli syntynyt aikuisten yhteinen lapsi. (Broberg, 2010, s 207, 209)

7. THERAPLAY

Theraplay on alun perin Yhdysvalloissa kehitetty vuorovaikutushoito. Siinä pyritään jäljittelemään luonnollista vuorovaikutusta pienen lapsen ja hänen vanhempiansa välillä. Ajatellaan, että lapsi tarvitsee kokemuksen ettei hän ole maailmassa yksin, ja ettei hänen tarvitse vastata kaikesta itse. Theraplay-hoidossa työntekijä antaa näitä kokemuksia sekä lapselle että vanhemmalle, ja auttaa vanhempaa itse tuottamaan ko kokemuksia lapselle. (Jernberg & Booth, 2003, s 7-15)

Theraplaylla pyritään vahvistamaan lapsen kiintymyssuhdetta, tervettä itsetuntoa ja kyvykkyyttä sosiaalisissa suhteissa. Theraplay pyrkii aktiivisesti rakentamaan myönteistä tunneyhteyttä lapsen ja hänen vanhempansa välille. Se auttaa lasta kokemaan itsensä arvokkaaksi ja rakastettavaksi. Tavoitteena on vahvistaa turvallista kiintymyssuhdetta esikielellisillä keinoilla ja rakentaa intensiivistä yhteyttä vanhemman ja lapsen välille. (Salo & Laakso, 2010, Thpl- peruskurssi)

Theraplayta voidaan käyttää muutoinkin kuin varsinaisena hoitomuotona. Theraplaylle on ominaista, että siinä korostetaan ihmisten välistä vuorovaikutusta. Ihminen kasvaa ja kehittyy suhteessa toiseen ihmiseen. Lapsen kanssa voidaan tehdä harjoituksia, jotka auttavat häntä luottamaan turvallisiin aikuisiin ja aikuista luomaan kontaktin lapseen. Theraplayssa rakennetaan yhteyttä lapsen ja aikuisen välille. Aikuinen on aktiivinen ja ottaa vastuun vuorovaikutuksesta kutsuen lasta mukaan. (Jernberg & Booth, 2003, s 13-29)

Työssäni ero- /uusperheiden lasten kanssa en tee varsinaista theraplay-hoitoa, vaan käytän thpl-leikkejä yhteyden rakentamiseen, sekä luottamuksellisen suhteen muodostamiseen lapseen. Yleensä lapset pitävät näistä leikeistä, ja haluavat tehdä niitä myös vanhempiansa kanssa. Tapaamisten jälkeen työntekijä voi lapsen kanssa näyttää vanhemmalle mitä on leikitty ja miten. Ajattelen, että näillä leikeillä voitaisiin hyvin myös luoda suhdetta lapsen ja vanhempipuolen välille. Joten parhaassa tapauksessa yhteiset leikit voivat siirtyä lapsen kotiin, ja auttaa suhteen muodostumista lapsen ja vanhempipuolen välille.

8. TYÖSKENTELYMALLI UUSPERHEIDEN LASTEN YKSILÖTAPAAMISIIN

Tarkoituksenani oli siis tehdä tapaamismallia työhöni uusperheiden lasten kanssa työskentelyyn. Meillä työskentelyn piirissä olevat lapset ovat yleisimmin iältään 6-10 vuotiaita. Tämä malli soveltuu parhaiten noin 6-9 vuotiaiden lasten tapaamisiin. Yhden tapaamisen kesto on noin 50-60 minuuttia, lapsen tarpeista riippuen.

Vanhempi/vanhemmat ottavat työntekijään yhteyttä ja toivovat lapsen tapaamisia. Työskentelyyn liittyy aina olennaisena osana myös vanhemman/vanhempien kanssa työskentely. Vanhemmalla on joku huoli tai ongelma lapsen tilanteeseen liittyen. Yleisimmin uusperhetilanteissa vanhemmat ovat ottaneet meihin yhteyttä silloin, kun lapsen ja vanhempipuolen välillä on ollut jonkinlaista hankaluutta, tai lapsen biologisten vanhempien välinen yhteistyö on vaikeutunut uusperhetilanteen myötä.

Työskentely aloitetaan aina vanhemman/vanhempien tapaamisella jolloin kartoitetaan tarkemmin tilannetta: keitä perheeseen kuuluu, missä vaiheessa uusperhe on, miten lapsi asuu ja tapaa vanhempiaan, sisarusuhteet, kauanko erosta on aikaa, vanhempien yhteistyö, mistä asioista vanhempi on huolissaan, miten koulu, harrastuksen sujuvat, perheen muut auttajatahot. Sovitaan lapselle oma työntekijä ja tapaamiskerrat (yleensä 3-5 tapaamista), vanhempien tapaamiset toteutetaan samalla kun lapsella on omat tapaamiset ja lopuksi on yhteinen lopetuskerta. Työntekijät ovat yhteydessä myös lapsen etävanhempaan, mikäli hän ei ole tapaamisessa mukana.

Yhteinen aloitustapaaminen lapsen ja vanhemman kanssa on tärkeää, jotta lapsi saa vanhemmalta luvan puhua asioista työntekijän kanssa. Työntekijä kertoo lapselle, että hän ollut yhteydessä myös lapsen toiseen vanhempaan, ja hänellekin sopii, että lapsi tapaa työntekijää ja voi puhua heidän perheen asioista. Työskentelyn tavoitteena on, että lapsella on neutraali paikka jossa hän voi puhua ajatuksistaan ja tunteistaan perhetilanteeseen liittyen, lapsi tulee kuulluksi ja kohdatuksi omine ajatuksineen ja tunteineen, lapsen olo helpottuu.

Jokainen lapsen tapaamiskerta noudattaa suurin piirtein samanlaista järjestystä. Aluksi otetaan Theraplay-leikkejä joiden tarkoituksena on luoda yhteyttä ja luottamusta lapsen ja työntekijän välille, sekä antaa lapselle myös jonkin verran haastetta ja onnistumisen kokemuksia. Tämän jälkeen käsitellään tapaamiskerran varsinaista aihetta, ja lopuksi lapsi saa valita itselleen mieluista tekemistä. Tapaamisten tuttu rakenne auttaa lasta jäsentämään työskentelyä ja luo turvallisuuden tunnetta.

8.1 ENSIMMÄINEN TAPAAMINEN

- Työntekijän on tärkeää sanoa lapselle, että sovitaan yhdessä mitä asioita näistä tapaamisista työntekijä puhuu vanhemmille, muut asiat jäävät lapsen ja työntekijän välisiksi, kaikkia ei puhuta vanhemmille
- Theraplay (Thpl) leikkejä: karatekädet/ käsitorni/ taputukset
- Perhe/perheet ja koti/kodit: lapsi piirtää omat kodit ja keitä siellä asuu, voi piirtää itseään lähelle ne ihmiset jotka kokee läheisimmiksi. Voit myös tulostaa/piirtää valmiiksi tyhjät talot joihin sitten piirretään ihmiset (jos lapsi ei halua itse piirtää taloja). Miten lapsi kutsuu perheenjäseniä, nimillä vai miten?
- Mikä on lapsen oma tila/paikka kotona, onko oma sänky/pöytä, missä voi pitää tavaroitaan, onko omaa rauhaa jne... Sen voi vielä erikseen piirtää kotiin tai sitten toiselle paperille jos haluaa
- Keskustellaan: muistatko vielä kun vanhempasi erosivat, milloin se olikaan, kuka kertoi asiasta, kuka/ketkä muuttivat, miltä sinusta silloin tuntui jne...
- Eron syyt: tiedätkö miksi vanhemmat erosivat, jos vanhemmat eivät ole kertoneet niin lapsi on todennäköisesti itse miettinyt jonkin syyn, työntekijä puhuu että ero ei ole koskaan lapsen syytä. Haluaisitko kysyä vielä vanhemmalta eron syistä? –kirjataanko kysymys fläpille vanhempien nähtäväksi?
- Lapsen ja vanhemman tapaamiset: voidaan piirtää ja puhua, miten asut ja tapaavat vanhempiasi, vuoroviikoin/viikonloput vai miten, voitko soittaa vanhemmalle tai laittaa viestiä. Entä kun tulee ikävä, mikä auttaa ikävään? Auttaako esim soitto/vanhemman kuva/vanhemman paita/joku lelu/tekeminen... Onko lapsella jotain omia toiveita asumisen/tapaamisten suhteen? –kirjataanko näitä toiveita fläpille vanhemmille esitettäväksi?
- Luetaan esim Avioerotus/ Okko-Oravan kaksi pesää/Rakkausliimaa:
Laita lapselle hyvä asento ja asettukaa vierekkäin niin että lapsi näkee kuvat kun luet. Samalla lapselle pientä naposteltavaa, esim pillimehu ja keksiä/välipalakeksiä. Syömisen ajatuksena on, että lapsi saa myös jotain hyvää joka tapaamisella, ja lapsi saa työntekijän huolenpitoa ja henkilökohtaista huomiota.
Kirjasta on luontevaa keskustella lapsen kanssa ja katsoa yhdessä kuvia: oliko kirjassa jotain tuttua, onko teillä ollut jotain samanlaista...
- Lopuksi jos jää aikaa niin voidaan pelata lapsen kanssa jotain peliä jonka lapsi valitsee: esim Kimble, muistipeli tms. Lapsille on usein tärkeää, että vaikka puhutaan erosta/uusperheestä niin hän voi tehdä työntekijän kanssa myös jotain aivan muuta. Loppupeli/leikki vie ajatusta pois tapaamisen tunneasioista ja lapsen on helpompi palata takaisin ns ”normaaliin elämään”.

8.2 TOINEN TAPAAMINEN

- Thpl-leikit: karatekädet/käsitorni/taputukset, mikä on lapsen suosikkileikki näistä?
- Luetaan Niilon uusi perhe-kirja, samalla pikku syömiset lapselle
- Jutellaan: muistatko milloin tapasit ensimmäisen kerran äidin/isän uuden kumppanin, mitä ajattelit hänestä, esiteltiinkö hänet sinulle, kerrottiinko että on äidin/isän uusi vai kuka, onko hänellä lapsia, leikittekö yhdessä, mistä tulee riitoja, mikä on mukavaa, onko toisella vanhemmallas myös uusi kumppani, mitä toinen vanhempasi hänestä ajattelee (mitä luulet) Haluaako lapsi kysyä jotain vanhemmalta tähän aiheeseen liittyen? Tai haluaako lapsi kysyä jotain vanhempipuolelta? –kirjataanko kysymykset fläpille vanhemmille esitettäväksi
- Kirjan tarinassa Emman vatsaan koski, onko sinulla ollut jotain samanlaista; vatsa-/pääkipua, vaikea nukahtaa tms? Jos on, niin mikä auttaa. Auttaako nukahtamiseen musiikin kuuntelu, lukeminen tai vanhemman viereen meneminen...
- Kirjan Niilolla vatsassa tuntui möhkäle joka sitten alkoi tuntua kevyemmälle
- Muovailaan muovailuvahasta möhkäle joka kuvaa sitä hankalaa oloa tai huolia joka sinulla oli kun teidän uusperhe ”syntyi”, minkä kokoinen möykky oli silloin, entä minkä kokoinen se on nyt. Jos lapsi ei halua muovaila niin voi myös piirtää möykyn. Monesti lapset haluavat piirtää isolle fläpille, ja näytetäänkö tämä vanhemmille?
- Kysy onko lapsella huolta toisesta vanhemmasta, jos on niin mistä asioista? Kerro, että aikuiset saavat apua toisilta aikuisilta
- Jos sinä saisit päättää, niin mitä asioita haluaisit muuttaa teidän uusperheestänne tai toisen vanhemman luona: työntekijä voi kirjata asiat fläpille ja sovitaan erikseen että mitä niistä kerrotaan vanhemmille
- Onko sinulla ollut toiveita että vanhempasi palaisivat vielä yhteen, mitä luulet onko se mahdollista, jos ei, niin mistä tiedät että ei ole mahdollista. Entä oletko toivonut että teidän uusperhe eroaa, onko se todennäköistä?
- Työntekijä kertoo, olen tavannut muitakin lapsia joilla samanlainen tilanne kuin sinulla, kaikenlaiset tunteet ja ajatukset ovat ok, ja välillä voi tuntua ihan kamalalta ja välillä mukavalta
- Höyhenen puhallus leikki lapsen kanssa
- Lopuksi pelataan jotain tai leikitään mitä lapsi haluaa

8.3 KOLMAS TAPAAMINEN

- Thpl-leikkejä: karatekädet/käsitorni/taputukset, lisäksi tänään otetaankin saippuakuplat
- Luetaan kirja Äidin uusi kaveri, samalla pikku syömiset lapselle
- Oliko tarinassa jotain tuttua? Onko äitisi/isäsi ollut sinusta poissaoleva/viettänyt aikaa kännykällä/netissä ja miltä sinusta on silloin tuntunut?
- Mitä asioita lapsi haluaisi tehdä kahdestaan äidin/isän kanssa, onko kahdenkeskistä aikaa lapsen mielestä riittävästi? -> työntekijä kirjaa asioita fläpille, esim minkä verran lapsi toivoisi kahdenkeskistä aikaa, mitä tekemistä/retkiä tms... sovitaan mitä näistä toiveista kerrotaan vanhemmille
- Miten kahdenkeskinen aika/tekeminen on muuttunut uusperheen myötä. Voidaan muistella mitä lapsi teki vanhemman kanssa ennen uusperhettä, ja mitä tekee nykyään. Entä mitä tehdään perheenä yhdessä, mitkä ovat mukavia asioita, Onko jotain kivoja leikkejä uussisarusten kanssa, jos ei ole muita lapsia niin kokeeko lapsi itsensä yksinäiseksi.
- Lapsen toiveita uusperheen suhteen; mitä toivoo että tekisivät yhdessä jne... Kirjataanko fläpille ja näytetään toiveet vanhemmille?
- Työntekijä piirtää lapsen ääriviivat isolle paperille ja lapsi värittää eri väreillä eri tunteita kuvaansa. Missä tuntuu esim ilo ja minkä värinen se on, entä kiukku, ikävä, pettymys jne... Voidaan jutella näistä: muistatko milloin viimeksi ja mistä asiasta olit pettynyt, entä vihainen tai iloinen .
- Lopuksi pelataan/leikitään lapsen toiveiden mukaan

8.4 NELJÄS TAPAAMINEN

- Thpl-leikkejä: karatekäsistä tehdään muunnos, eli nyt laitetaankin jalka sanomalehden läpi, karatejalka, lapsi voi myös halutessaan hypätä matalalta tuolilta paperin läpi, taputukset, käsitorni, saippuakuplat
- Tehdään kiukkuharjoituksia: väriliiduilla paperin suttaaminen, sanomalehtiputkella hakataan lattiaa, revitään sanomalehteä ja tehdään niistä pallo joka heitetään vihaisesti seinään, hypitään vihaisesti, onko lapsella joku oma tapa ilmaista kiukkuaan
- Tehdään vihaisia ja pelottaviakin ilmeitä, katsotaan ilmeitä peilistä
- Keskustelua: mistä tietää että toinen on vihainen, mistä asiasta lapsi ollut vihainen ja mitä sitten tapahtui, entä mistä asiasta äiti/uusvanhempi/sisarus ollut vihainen ja mitä sitten tapahtui
- Mitkä asiat lasta kiukuttaa nykyisessä perheessä, kirjataanko niitä fläpille, sanotaanko vanhemmille, entä mitä niille asioille voisi tehdä?

- Luetaan Herra Mäyränen ja rouva Repolainen kirja, samalla syömiset lapselle
- Lapsen ajatuksia kirjasta; voivatko erilaiset ihmiset oppia tulemaan toimeen keskenään, miten voisi paremmin tutustua toiseen, esim tehdä jotain mukavaa toisen kanssa tms
- Työntekijän ohjaama rentoutusharjoitus: lapsi säkkituoliin ja rauhallista musiikkia taustalle, lapsi miettii omaa lempiväriään ja työntekijä ”maalaa” pensselillä lapsen ko väriä

8.5 VIIDES TAPAAMINEN

- Tänäpä on viimeinen tapaaminen, mitä leikkejä lapsi haluaa leikkiä: karatekädet, - jalka, taputukset, käsitorni, höyhenen puhallus, saippuakuplat
- Leikitään nukketatteria tai esitetään itse roolit: tilanne jossa vanhempi kertoo lapselle että hänellä on uusi kumppani ja aikovat muuttaa yhteen. Lapsi saa keksiä mitä tapahtuu, ja ketä hän ja ketä työntekijä esittää. Jos lapsen on vaikea keksiä niin työntekijä auttaa häntä, tai tehdään esitys käsinukeilla tms nukeilla.
- Käydään vielä lapsen kanssa läpi mitä asioita on kirjattu fläpille joka voidaan sitten näyttää vanhemmille
- Tehdään lapsen aarrekartta, miten hän toivoo että asiat ovat esim vuoden kuluttua. Työntekijä on varannut lehtiä joista leikataan kuvia/tulostanut erilaisia kuvia joita lapsi liimaa paperille, aarrekarttaan voidaan myös kirjoittaa ja piirtää.
- Yhteinen herkuttelu lapsen kanssa ja pelataan/leikitään lapsen toiveiden mukaan

9. THERAPLAY-LEIKKIEN OHJEET

Karatekädet: levitä sanomalehtiarkki käsiesi väliin ja pidä lehteä tiukalla. Pyydä lasta jännittämään kätensä tiukaksi karatekädeksi. Ihaile samalla miten hieno ja vahva karatekäsi lapsella onkaan. Pyydä lasta lyömään karatekädellään sanomalehti rikki ylhäältä alaspäin. Voit myös tehdä lehden yläreunaan pienen halkeaman, toimii lapselle kohdistusmerkintänä ja helpottaa lehden lyömistä rikki. Lisää haastetta saat kun laitat päällekkäin useamman sanomalehden sivun. Tämän tavoitteena on auttaa lasta tuntemaan itsensä pysyvämmäksi ja varmemmaksi. Aikuinen rohkaisee lasta ja ihailee myös hänen taitojaan ja voimiaan. Voit myös puhua miten lapsilla on enemmän voimaa kuin he tietävätkään, ja tämä voima auttaa myös selviämään hankalissa tilanteissa...

Käsitorni: Laita kämmenesi nyrkissä lapsen eteen ja pyydä lasta laittamaan oma nyrkkinsä sen päälle. Vuorotelkaa ja nouskaa vähitellen ylöspäin yhä korkeammalle. Sopivassa vaiheessa aikuinen vaihtaakin suuntaa alaspäin. Voit tehdä leikkiä nopeasti tai hitaasti. Isompien kanssa nyrkkitorni jysäytyksellä toimii usein hyvin. Tavoitteena on vapauttaa lapsi vuorovaikutustilanteiden kontrolloinnista, aikuinen asettaa rajat ja johtaa toimintaa.

Taputukset: Taputusleikki voi olla yksinkertainen tai monimutkainen, rytmikäs taputuskuvio. Voit liittää siihen halutessasi jonkun laulun tai runon. Yleensä lapset pitävät näistä kovasti. Voitte tehdä taputuskuvion myös hitaasti tai nopeasti. Tavoitteena on muodostaa lapseen yhteys ja pitää sitä yllä, keskittyä lapseen intensiivisesti.

Höyhenen puhaltaminen: Sinä ja lapsi pidätte kasvojenne edessä esim isoja paperiarkkeja. Puhalla höyhen omalta paperiltasi kohti lapsen paperia. Lapsen on pyydystettävä höyhen ja puhallettava se takaisin. Tämän leikin tarkoituksena on auttaa lasta tuntemaan itsensä pystyvämmäksi ja varmemmaksi. Lapset ovat usein halunneet näyttää tämän leikin myös vanhemmille ja leikkiä sitä heidän kanssaan.

Saippuakuplat: Puhalla saippuakuplia ja pyydä lasta poksauttamaan ne jollakin tietyllä ruumiinosalla, esim sormella, varpaalla, kyynärpäällä. Leikin tavoite on jäsentää lasta, ja yleensä kaikki lapset innostuvat kuplista. Voit pyytää lasta myös puhkaisemaan niin monta kuplaa kuin ehtii tai puhkaista vain suurin tai pienin kupla.

(Jernberg & Booth, 2003, s 363-374)

LÄHDELUETTELO:

- Broberg Mari, 2010, Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 52/2010, Helsinki
- Castrén Anna-Maija, 2009, Onko perhettä eron jälkeen? , Helsinki
- Cole Babette, 1998, Avioerotus, suomentanut Sajama Sinikka, Karkkila
- Enders Brigitte, Paule Irmgard, 2008, Niilon uusi perhe, suomentanut Syvänperä Tuula, Karkkila
- Hayman Suzie, 1999, Sinun minun meidän, opas uusperheille, Helsinki
- Jaakkola Risto & Sääntti Riitta, 2000, Uusperheitten lapset ja vanhemmat, Perheen rakenne, toiminta ja talous, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 174, Helsinki
- Jernberg Ann & Booth Phyllis, 2003, Theraplay Vuorovaikutusterapian käsikirja, suomentanut Träff Tytti, Psykologien Kustannus Oy, Helsinki
- Juurikainen Outi, 2013, Äidin uusi kaveri
- Karttunen Risto, 2010, Isän ja äidin välissä, Lapsen kuulemisen psykologinen kehys huolto- ja tapaamisriidoissa, Tampereen yliopisto, Tampere
- Lehtinen Teija & Lähti Elina, 2011, Entäs minä? Erosurun palasista ehjäksi tarinaksi, Lasten eroryhmän käsikirja, Jyväskylä
- Lehtinen Teija & Lähti Elina, 2011, Entäs minä? Kuinka tuen lastani erossa, Lasten eroryhmä Vanhempien ryhmän käsikirja, Jyväskylä
- Linnavuori Hannariikka, 2007, Lasten kokemuksia vuoroasumisesta, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä
- Luciani Brigitte & Tharlet Eve, 2007, Herra Mäyränen ja rouva Repolainen, suomentanut Aarne Taina, Helsinki
- Mäkijärvi Leena, 2014, Kahden kodin lapset, Jyväskylä
- Pruuki Heli & Sinkkonen Jari, 2017, Lapsi ja ero eväitä eteenpäin, Helsinki
- Raittila Kaisa & Sutinen Päivi, 2008, Huonetta vai sukua, Helsinki
- Ritala-Koskinen Aino, 2001, Mikä on lapsen perhe? -Tulkintoja lasten uusperhesuhteista, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 38/2001, Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto, Tampere
- Salo Saara & Laakso Minna, 2010, Theraplay peruskurssi 2010, Kauniainen
- Tilastokeskus, tilastot

Brigitte Luciani & Eve Tharlet
**Herra Mäyränen ja
rouva Repolainen**

Otava

Teksti
Outi Juurikainen
Kuvitus
Tiia Vajanto

**Äidin uusi
kaveri**

Kustannuskynnyks

